

MUSEUM SLUIT HAAR DEUREN !

Majoor b.d. Peter Yska, Museum Verbindingsdienst

Eind november 2008 nam het bestuur van de Stichting Museum Verbindingsdienst drie belangrijke besluiten. Het meest verstrekkende was de beslissing om per 1 juni 2009 het Museum te sluiten voor alle bezoekers, zowel militaire als burger. Het tweede besluit betrof de viering van het veertigjarig bestaan van het Museum in februari 2009. Aan die gebeurtenis wil het bestuur toch de nodige aandacht besteden. Ten slotte besloot het bestuur alle activiteiten tot 1 juni 2009 (Museumweekend, herdenkingen gevallen Verbindingsdienst, reünies, groepsbezoeken) normaal te laten doorgaan. In dit artikel enige informatie over de sluiting en het 40-jarig bestaan van het Museum Verbindingsdienst.

DE AANLEIDING VOOR DE SLUITING

Op 30 juni 2003 deelde de plaatsvervangend Bevelhebber der Landstrijdkrachten de bewoners van de kazernes in Ede-Oost mee dat deze worden gesloten. Zij zullen daarom, met hun materiaal, naar een andere locatie moeten verhuizen. Die verhuizing gold dus ook voor het Museum Verbindingsdienst. Daarna brak voor het stichtingsbestuur een periode aan met toezeggingen, plannen maken, gewijzigd museaal beleid, intrekken toezeggingen en, vooral, zwijgen door de beleidsbeslissers.

In november jl. werd bekend dat Defensie de kazernes per 1 januari 2011 zal hebben verlaten; de gemeente Ede is dan de nieuwe eigenaar. Voor de meeste bewoners van de kazernes is het helder waar ze voor de sluitingsdatum naar toe verhuizen. Die duidelijkheid ontbreekt echter volledig bij het bestuur van de Stichting Museum Verbindingsdienst. Alleen, en dan nog indirect, kreeg het te horen over de ontruiming en overdracht van de kazernes.

Het bestuur is, ondanks alle inspanningen, er in de afgelopen vijf jaar niet in geslaagd enige duidelijkheid te verkrijgen over het wel of niet kunnen voortbestaan van haar historische verzameling. Een museale collectie die zeer compleet is en waarbij het gaat om militair erfgoed met meerdere objecten die uniek zijn in de wereld.

DE REDEN OM VROEGTIJDIG TE GAAN SLUITEN

Het bestuur heeft besloten om ruim de tijd te nemen om, op een museaal verantwoorde manier, zich te kunnen voorbereiden op een verplaatsing van Ede naar ...? Ze gaat er nog altijd vanuit dat de collectie, eventueel in afgeslankte vorm, kan voortbestaan en ze niet, in het allerergste geval, tot een totale ontmanteling moet overgaan. Aan de laatste mogelijkheid wil het bestuur voorshands nog niet denken. Het zou haar problemen

alleen nog maar groter maken.

Van de vrijwilligers wordt in de periode na 1 juni 2009 veel tijd en inspanning gevraagd om de collectie verplaatsingsgereed te maken. De collectie objecten, archief, boeken en voorschriften, foto's, beeldmateriaal, rekvisieten, enz. is zeer omvangrijk en verdient de grootste zorg bij het ontmantelen en inpakken. Wil alles niet overhaast maar zorgvuldig gebeuren dan is het nodig dat de vrijwilligers, circa 25 die gemiddeld 1 à 2 middagen per week inzetbaar zijn, ongestoord hun werk kunnen doen. Om die zekerheid te verschaffen heeft het bestuur besloten vanaf 1 juni 2009 geen bezoekers meer toe te laten, zodat de vrijwilligers zich volledig op hun nieuwe opdracht kunnen concentreren. Andere activiteiten zoals: website, mails, deelname aan het Museum Inventarisatie Project (MUSIP) en het project Internet Gelderse Musea (IGEM), gaan gewoon door. Bij MUSIP gaat het om het inventariseren van de deelcollecties, bij

IGEM om het kunnen tonen van de afzonderlijke objecten aan belangstellenden via Internet.

VEERTIGJARIG JUBILEUM

Op 14 februari 1969 opende de Inspecteur van de Verbindingsdienst, genmaj T. de Ruig ing, het 'Museum van de Verbindingsdienst'. De toenmalige kleine verzameling radio- en telefoonapparatuur, voorschriften en rekvisieten was ondergebracht in een ruimte (de latere tekenkamer) boven de wacht op de Elias Beeckmankazerne. Na diverse verhuizingen werd op 3 juni 1982 het Museum, ondergebracht in een deel van het huidige gebouw 32, heropend. In 1995 kreeg het bestuur de beschikking over het hele gebouw 32. Gebouw 31 volgde in 1998.

Opening gebouw 31 in september 2002.

Het aantal vierkante meters vloerooppervlak voor het exposeren van de collectie groeide door die uitbreidingen van enkele tientallen tot bijna 1200 m² nu. Door de inzet van de vrijwilligers lukte het beide gebouwen museaal verantwoord in te richten. De geschiedenis van de verbindingstroepen en hun verbindingsmiddelen kwamen daardoor volledig tot hun recht.

Het bestuur heeft, ondanks de onzekere toekomst, toch besloten aandacht aan het 40-jarig bestaan van het Museum Verbindingsdienst te schenken. Zij doet dat o.a. door het inrichten van haar laatste wisselexpositie in gebouw 31 met aandacht voor diverse aspecten uit die veertigjarige periode. De opening van de expositie vindt plaats op de dag, 18 februari 2009, dat het regiment Verbindingsstroepen haar 135-jarig bestaan viert. De expositie is een onderdeel van deze viering.

Oud en nieuw maar ook educatie.

40 JAAR MUSEUM VERBINDINGSDIENST

Bij een jubileum hoort ook altijd een korte terugblik. Om niet al te veel in herhaling te vallen beperkt de terugblik zich tot de periode 2002 – 2008. Immers, ikol vbdd b.d. W. Jung heeft het grootste deel van de geschiedenis van het Museum al uitvoerig beschreven in zijn artikel: 35 Jaar Museum Verbindingsdienst (Intercom 1/2004). In het artikel is te lezen over de geleidelijke ontwikkeling en groei van het Museum en het bezoekersaantal en over verzamelen, afbreken, (her)inrichten, uitbreiden en verkrijgen van financiën. Geen aandacht is besteed aan het maken van een keuze voor een intern en/of extern gerichte functie van het Museum.

VERANDERDE VISIE VANAF 2002

Door alle inspanningen tot ongeveer het jaar 2000 had het bestuur weinig tijd voor reflectie. Dat veranderde in 2001 omdat de bestuursleden zich toen gingen afvragen of het zin had om zich zoveel inspanningen te getroosten voor het spectaculair afnemende aantal militaire bezoekers. Daartegenover stond echter wel een aanzienlijke toename van niet-militaire bezoekers. Uiteindelijk leidde deze situatie er toe dat het bestuur besloot zich meer in te gaan spannen voor de externe functie van het Museum. Uiteraard vergat zij daarbij niet de interne op de militairen gerichte functie die het Museum altijd al had. Om een visie voor de toekomst te ontwikkelen maakte zij een beleidsplan voor de periode 2002 – 2007. Met behulp van dit plan werkte het bestuur gericht aan de verdere groei van het Museum. Veel van de geformuleerde doelstellingen zijn in de planperiode verwezenlijkt, sommige moesten om diverse redenen worden uitgesteld. Veel nieuwe activiteiten zijn op basis van het beleidsplan in gang gezet, zoals: het verkrijgen van de erkenning als geregistreerd museum en opname in het Museumregister, het tweemaal per jaar houden van een wisselexpositie, het verbeteren van de PR, het leggen en verbeteren van contacten met andere musea en organisaties, publieksvriendelijker maken van het museum, stimulering van het bezoek van scholen, enz.

HET BELEIDSPLAN 2007 – 2012

Voor de periode 2007 – 2012 kwam er een nieuw beleidsplan. Hierin was het echter wel noodzakelijk om diverse voorbehouden te maken in verband met een mogelijke verplaatsing van het Museum naar een andere locatie. In dit plan komen drie belangrijke hoofdthema's aan de orde waarvoor het bestuur zich wilde inspannen, namelijk:

- de reorganisatie van het bestuur van de Stichting Museum Verbindingsdienst en, inherent daaraan, de aanpassing van de statuten;
- de versterking van de externe functie van het Museum Verbindingsdienst door:
 - meer aandacht voor de ontwikkeling van 'doe-activiteiten';
 - extra aandacht voor diorama-achtige opstellingen;
 - verdere ontwikkeling van educatiemogelijkheden.
- het kunnen voortzetten van de status van 'geregistreerd museum'.

Opnieuw zijn al veel van de in dit plan gestelde doelstellingen gerealiseerd zoals de bestuurlijke reorganisatie, de wijziging van de statuten en de komst van meer 'doe-activiteiten'. Helaas betreurt het bestuur het in het bijzonder dat ze er nog niet in is geslaagd de toekomst van het Museum zeker te stellen.

Om alle activiteiten en veranderingen in het Museum in de afgelopen vijf jaar te beschrijven voert te ver. Daarom daaruit een kleine selectie.

GEREGISTREERD MUSEUM

De registratie bij de Stichting Het Nederlands Museumregister kwam niet zomaar tot stand. Het bestuur moest daarvoor wel de nodige inspanningen verrichten. Gelukkig kwam er al in een vroeg stadium een goed contact met het 'Gelders Erfgoed', welke stichting zich o.a. bezighoudt met voorlichting en cursussen op museaal gebied, tot stand. Door actieve medewerking van deze organisatie was het mogelijk de verlichting en de klimaatregeling in de gebouwen te laten voldoen aan de huidige bestaande museale eisen. Verder konden meerdere vrijwilligers een groot aantal cursussen op museaal gebied bij het Gelders Erfgoed volgen. Met de tijdens de cursussen opgedane kennis nam de museale professionaliteit van de vrijwilligers aanzienlijk toe.

Ook mag niet onvermeld blijven de aanzienlijke financiële steun die de Provincie Gelderland aan het Museum verleende voor de aankoop van klimaat meet- en beheersingsapparatuur. Na een voorlopige registratie in 2005 verkreeg in november 2006 het Museum de definitieve erkenning als 'geregistreerd museum'. Voor de medewerkers een teken dat zij op de goede weg zijn, voor de bezoekers een teken dat zij bij een bezoek een goede museale kwaliteit kunnen verwachten. En, in de museale wereld hoort het Museum Verbindingsdienst er dus bij!

DE VASTE EXPOSITIE

Ondanks de onzekere toekomst zijn de vrijwilligers de afgelopen jaren niet bij de pakken gaan neerzitten. Ze gingen aan de slag om de bestaande ideeën over het saneren en toegankelijker maken van de collectie te re-

Een originele tekening van de bandelier uit 1874.

aliseren. Er kwam een nieuw diorama over de Elektronische Oorlogvoering tijdens de Koude Oorlog, de straalzenderhoek werd gesaneerd en anders ingericht. Door het verwijderen van een aantal veldtelefooncentrales kwam er ruimte om een echte lijnwerkerhoek in te richten. De telxhoek kreeg een facelift.

Helemaal nieuw is het pas ingerichte diorama over de Leger Film en Foto Dienst, een eenheid die tot circa 1990 onder de vleugels van de Verbindingsdienst opereerde.

Heel gelukkig is het bestuur met een nieuw diorama over TITAAN in een Afghanistan setting.

De bezoekers kunnen hier iets zien van de thans gebruikte communicatiemiddelen zoals:

- Voice over IP (Internet Protocol) telefoon;
- de laptop met daarop het 'Integrated Staff Information System' (ISIS) (kaartfunctie) en 'Tactical Message System' (TMS) (mailfunctie).

Tevens kunnen ze zien hoe een netwerk met TITAANboxen opgebouwd kan worden. Dat het systeem ook nog werkt is voor de bezoekers wel heel speciaal.

Heel aantrekkelijk is de kleine met computers, waaronder enkele heel bijzondere, ingerichte ruimte. De bezoeker kan zich hier een beeld vormen van de geschiedenis van de in de Koninklijke Landmacht gebruikte computers.

WISSELEXPOSITIES

In juli 2003 begon het bestuur met het organiseren van wisselexposities. Door de keuze van onderwerpen probeerde ze zich steeds op een andere doelgroep te richten om op die manier bij deze groep ook het bestaan van het Museum onder de aandacht te brengen. Na de start op 31 juli 2003 met een kleine expositie over: 'De ontsnapping uit krijgsgevangenkampen door Nederlandse officieren in WO II', kwamen er ieder jaar twee andere. Enkele voor het Museum, qua publiciteit en bezoekersaantallen, belangrijke wisselexposities waren o.a.: de verbindingen tijdens 'Market -Garden', de geestelijke verzorging in de KL, 100-Jaar Garnizoen Ede, emblemen uit de Nederlands-Indië periode 1945 - 1950, Postduiven in de KL, QSL-kaarten van radiozendamateurs en de operatie 'Pegasus' (over de terugkeer van de achtergebleven airbornes in oktober 1944). Helaas moet de rij wisselexposities op de huidige locatie nu worden afgesloten. Bewust is daarom gekozen voor het onderwerp: '40 jaar Museum Verbindingsdienst'.

PUBLICITEIT

Voor een museum is publiciteit van levensbelang. De gewenste doelgroepen bereiken en informeren via foldertjes is niet meer voldoende. Een heel belangrijk middel voor

Boven de wachtpost op de Elias Beekmankazerne was de eerste expositieruimte.

grotere bekendheid is de aantrekkelijke website die jaarlijks ongeveer 7000 bezoekers trekt. Na bezichtiging van de site besluiten velen om ook fysiek het Museum te komen bezichtigen. Sinds enkele jaren beschikt het Museum over een PR-functionaris. De contacten van deze functionaris met de lokale en provinciale media, het gemeentebestuur van Ede en diverse andere organisaties hebben niet alleen veel positieve publiciteit opgeleverd maar vooral ook naamsbekendheid. De relaties met: de Commissie Open Monumentendag Ede, het bestuur van de Pegasus wandeltocht, de organisatie van Heide week, de overige Edese musea, enz. brachten veel bezoekers er toe de collectie te komen bezichtigen. Niet onvermeld mag blijven de samenwerking met het: 'Platform Erfgoededucatie Ede'. Contacten met dit platform brachten een hele nieuwe doelgroep van jongeren in het Museum. Een aantal workshops, waarbij het zelf verbinding maken centraal stond, voor vmbo-leerlingen waren zeer succesvol.

Hier werd vrij lang gebivakkeerd.

TOEKOMST

Op dit moment is de toekomst voor de museale collectie erg onzeker. Het betekent echter nog lang niet het einde van de Stichting Museum Verbindingsdienst. Zij blijft doorgaan met wat in haar doelstelling staat: *'het verwerven, behouden, beheren en onderzoeken van de materiële getuigenissen van de voormalige verbindingstroepen van de Koninklijke Landmacht en het Koninklijk Nederlands Indisch Leger en het huidige Wapen van de Verbindingsdienst in het bijzonder.'* Een ander verhaal geldt misschien voor het realiseren van het tweede deel van de doelstelling: *'door presentatie van haar collectie belangstellenden informeren voor doeleinden van studie, educatie en genoeg.'* Misschien is in de toekomst presentatie niet meer of slechts op zeer bescheiden schaal mogelijk. Wat wel mogelijk blijft, is het invullen geven aan het eerste deel van de doelstelling. Het stichtingsbestuur hoopt uiteraard dat de huidige situatie er niet toe gaat leiden dat de genoemde 'materiële getuigenissen' (o.a. schenkingen) niet meer blijven komen. Het bestuur wekt dan ook al het (voormalige) personeel van het Regiment Verbindingsstroepen en anderen op om 'getuigenissen', genoemd in de doelstelling, aan het stichtingsbestuur ter beschikking te blijven stellen. Het is immers triest te moeten vaststellen dat particuliere verzamelaars beschikken over objecten, documenten en rekwisieten die eigenlijk in het Museum Verbindingsdienst thuis horen.

Te vaak komt het helaas voor dat (voormalig) verbindingdienstpersoneel zeer bereidwillig is het een en ander om niet te schenken aan verzamelaars in plaats van aan hun (?) Museum.

EEN BIJZONDERE SCHENKING

Eind 2008 kreeg het Museum een drietal originele tekeningen aangeboden, op basis waarvan de bandelier van het vaandel van het Wapen van de Verbindingsdienst is gemaakt. De tekeningen zijn gemaakt door de heer Frans J.H.Th. Smits (1915 - 2006), ont-

Bezoekers tijdens de wisselexpositie over de geestelijke verzorging.

werper van militaire uniformen en emblemen die verbonden was aan het Legermuseum. Smits ontwierp bijvoorbeeld rond 1950 het barembleem van het Regiment Verbindingstroepen.

Toen in 1974 het Regiment Verbindingstroepen een eigen vaandel zou krijgen tekende hij enkele ontwerpen voor de bandelier. Deze bandelier, met onderaan de schoen (lederen koker) voor de vaandelstok, draagt de vaandeldrager over de linkerschouder bij

gebruik van het vaandel. De tekeningen, in het bezit van een particulier, kon het Museum aankopen. Na overleg met het bestuur van de Vereniging Officieren Verbindingdienst (VOV) was dit bereid de drie tekeningen te kopen. Het bestuur van de VOV schonk ze vervolgens aan het stichtingsbestuur als geschenk voor het veertigjarig bestaan van het Museum. Een mooi gebaar dat alle vrijwilligers van het Museum bijzonder op prijs stelden. Een gebaar waardoor de

museale collectie weer met drie unieke stukken kon worden uitgebreid.

TOT SLOT

Zeker is dat het Museum Verbindingdienst, zoals het vanaf haar oprichting heet, op de huidige locatie gaat sluiten. Of er een vervolg komt op een andere plaats is op dit moment volstrekt onduidelijk. Het stichtingsbestuur doet er alles aan om de collectie, met heel veel unieke objecten, niet alleen te behouden en te beheren maar ook te presenteren. Daarvoor is niet alleen een onderkomen nodig maar ook de steun en de wil van al het (voormalige) verbindingspersoneel hun geschiedenis zichtbaar in stand te houden. Het bestuur van de Stichting Museum Verbindingdienst en de vrijwilligers rekenen op die steun. Ze verwacht dat een ieder, op zijn of haar niveau, kenbaar maakt dat de geschiedenis van de verbindingstroepen 'levend en zichtbaar moet blijven.'

Het Museum Verbindingdienst is vanaf 1 juni 2009 gesloten voor bezoekers. Tot die datum kunt u het Museum nog bezoeken. Vanaf 18 februari 2009 tot de sluitingsdatum is een wisselexpositie over: '40 Jaar Museum Verbindingdienst' te bezichtigen.

Openingstijden: iedere woensdag- en donderdagmiddag van 13.30-17.00 uur en voor groepen op afspraak.

CARTOON

WIM RIETKERK

